

JORNADES ART I EDUCACIÓ, UN RELAT POSSIBLE

Alfred Porres Pla

*"Art i educació, encontres i desencontres".
Primeres jornades del projecte L'Aula al Pati, interseccions entre art i educació.*

Un esdeveniment fundacional

El Centre d'Art de les Terres de l'Ebre rep el nom del lloc on està ubicat, el pati de les antigues escoles públiques d'Amposta. El pati és, dins l'espai regulat de l'escola, el lloc i el moment del lleure, del joc, de la conversa i de les relacions. Des de l'enfocament tradicional dominant, totes aquestes activitats només són lúdiques, un parèntesi en l'activitat escolar. Però també hi ha altres tradicions (per exemple, l'escola activa) que en reconeixen el seu paper socialitzador i educatiu. Vet aquí que aquesta relació fortuïta entre el Centre d'Art de les Terres de l'Ebre i un pati d'escola ens serveix de leitmotiv d'un projecte que no es defineix ni com a artístic ni com a educatiu, sinó més aviat com allò que emergeix en la seva intersecció.

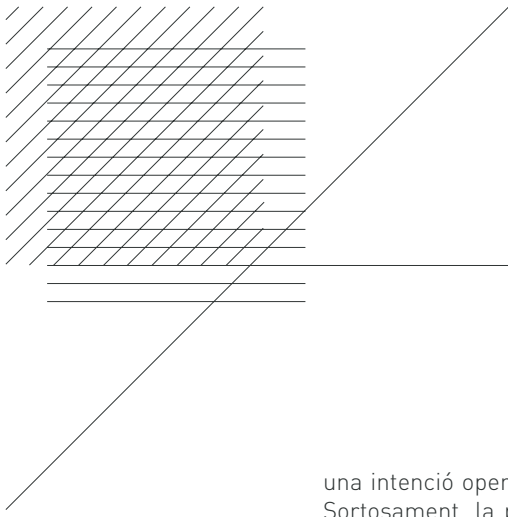
L'Aula al Pati és un projecte d'intercanvi i col·laboració entre Lo Pati i els centres i espais educatius i formatius formals, no-formals i informals de les Terres de l'Ebre. El propòsit és possibilitar l'encontre entre persones i institucions que, malgrat operar en un mateix context, sovint s'han considerat en esferes separades. El punt de partida és considerar que tant l'art contemporani com l'educació despleguen pràctiques de producció cultural i estratègies pedagògiques per arribar als seus públics. Les formes d'aproximació i participació es definiran a través d'un procés que es va iniciar amb les jornades *Art i educació, encontres i desencontres*.

El projecte s'adreça a qualsevol persona, col·lectiu o institució interessada en participar en experiències de col·laboració desenvolupades en la intersecció entre art i educació. Tanmateix, potser pel format adoptat a les jornades o per la tasca de difusió del CRP del Montsià entre el col·lectiu docent, majoritàriament van assistir mestres i professorat d'ensenyaments reglats. En qualsevol cas, com a esdeveniment fundacional, les jornades van ser la primera d'una sèrie d'estratègies d'acostament que haurem de diversificar per poder involucrar altres persones i col·lectius.

Desenvolupament de les jornades

L'estructura de les jornades –amb una conferència inaugural, dues taules amb presentació d'experiències i una darrera taula de debat– responia a un doble propòsit, estratègic i formatiu. D'una banda, com a activitat de formació reconeguda pel Departament d'Ensenyament, ens va permetre accedir al col·lectiu de docents de les Terres de l'Ebre i donar-los a conèixer el projecte. D'altra banda, les experiències presentades ens van proporcionar unes coordenades conceptuals i metodològiques des d'on situar el punt de partida de la nostra proposta. Finalment, per valorar les possibilitats d'emprendre alguna iniciativa comuna, el debat de cloenda ens va permetre escoltar les inquietuds de les persones assistents.

Com a punt de partida, vam articular cada taula al voltant de dos focus: pràctiques artístiques a l'aula i pràctiques educatives fora de l'aula, respectivament. El propòsit d'aquesta distinció no era traçar una línia divisòria entre allò artístic i allò educatiu sinó, més aviat al contrari, fer visible els transvasaments possibles entre ambdós àmbits. Sigui com sigui, qualsevol classificació té

una intenció operativa que inevitablement sotmet o desvirtua la complexitat inherent a la realitat. Sortosament, la posicionalitat híbrida de les intervencions de Ramon Parramon, Jordi Canudas, LaFundició, Victoria Rodríguez i Marta Ricart desmenteix qualsevol interpretació reduccionista.

Aportacions a un possible full de ruta

Encara que, per a una aproximació acurada a cadascun dels projectes presentats a les jornades, disposem dels textos publicats al nostre web (aula.lopati.cat), no em puc estar de recollir alguns desplaçaments que, per recurrents en més d'una presentació, defineixen un marc d'intervenció i un full de ruta inicial per al nostre projecte.

De l'experiència individual a l'acció comunitària. Majoritàriament les experiències presentades a les jornades són experiències col·lectives que s'han desenvolupat en la intersecció de diversos àmbits d'intervenció i a través de pràctiques col·laboratives o de projectes de creació comunitària. En conseqüència, són propostes coproduïdes entre els diversos agents implicats, que comparteixen i intercanvien tècniques, recursos i coneixements.

Dels espais regulats als espais liminars (LaFundició). Els projectes col·laboratius sempre es desenvolupen en el context d'una comunitat, en un espai (físic i normatiu) que determina o condiona allò que es pot fer. Les propostes presentades, cadascuna des del seu àmbit d'intervenció, han hagut de dirimir aquesta qüestió. LaFundició aprofita que el seu projecte transita entre l'escola i el museu per desdibuixar les fronteres entre ambdós àmbits, per contaminar-los mútuament i situar-se entremig. De forma semblant, en aquest cas des de l'espai únic del museu però des de la col·locació liminar d'educadores, Natalia del Río i Victoria Rodríguez proposen recorreguts del MNCARS que no passen només per les sales d'exposició sinó que possibiliten l'accés a espais tancats al públic, com els vestidors que reutilitzen per fer tallers.

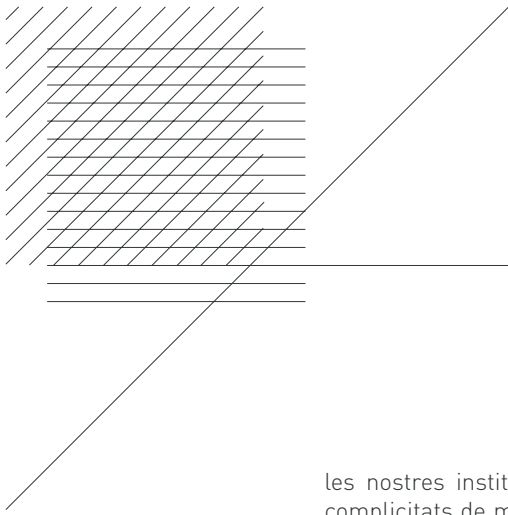
De la implicació al contagi (Ricart). Bé sigui a través de la constitució d'un equip de treball interdisciplinari o mitjançant la multiplicació de complicitats i adhesions que el propi procés desencadena (el projecte de Jordi Canudas, per exemple, va posar en relació avis i nens, veïns del barri que abans es desconeixien), la col·laboració mai no és només el resultat d'una suma d'esforços o competències sinó també el d'una intersecció que involucra i mobilitza els subjectes implicats.

De la crítica a la transformació (Ricart). El creuament i l'intercanvi sovint porta a situacions de descentrament de les pròpies posicions, a projectar una mirada d'estranyament sobre processos que hem naturalitzat perquè formen part d'allò que considerem que ha de fer, per exemple, un artista o un docent. Ampliar les xarxes de relacions i propiciar altres maneres de col·laborar forma part d'aquest procés transformador. Per això és fonamental parar atenció als canvis, adaptar-se. Posar en relació i contemporitzar els ritmes, processos i maneres de fer (Parramon). Estar en disposició d'aprendre d'allò que fem i del que succeeix quan col·laborem amb altres.

Dels projectes als sistemes (Parramon). Al situar el focus en les relacions que propicien, els projectes deixen de tenir una finalitat tancada per esdevenir catalitzadors de processos que depassen el seu abast més immediat. Un projecte puntual, per exemple, pot desencadenar un efecte social que es converteix en el punt de partida d'un altre projecte molt més contextualitzat i situat, que involucra d'una forma més significativa la comunitat a la que va adreçada la intervenció.

Un punt de partida

En la presentació de les jornades es va insistir en explicar que *L'Aula al Pati* és un projecte per a l'acció. Per això les jornades, més enllà del sentit més immediat com a activitat de formació, es van plantejar com una oportunitat per iniciar una relació. En el fons de la proposta hi ha la reivindicació que, en els temps de precarietat que ens toca viure, cal repensar les relacions que mantenim amb

les nostres institucions públiques. El procés que volem engegar busca mobilitzar i aconseguir complicitats de múltiples i diversos agents socials del territori. Però no qualsevol complicitat sinó aquelles complicitats que desmenteixen la narrativa dominant de les relacions dels subjectes i els col·lectius amb les seves institucions. En el cas concret dels centres d'art i els centres educatius, sovint s'ha establert una relació de clientelisme. El centre d'art ofereix un *producte* expositiu, amb uns *suplements* didàctics que els docents i els seus estudiants *consumeixen* passivament. Repensar aquesta relació implica posicionar-se des de l'agència i l'autoria, apropiant-se dels espais públics, és a dir, fer-se'ls propis i reinventar-ne l'ús.

L'activitat de cloenda de les jornades apuntava en aquesta direcció. Les persones assistents es van distribuir en dues taules de debat en el que també van participar les persones conferenciantes. Encara que a les taules anteriors hi havia hagut un temps reservat per al debat, el focus s'havia posat en les experiències presentades. En canvi, en aquesta darrera taula, la conversa havia de versar sobre les pròpies experiències dels assistents. Hi va haver una primera roda de presentació on es va constatar que la majoria de participants eren docents. Potser per aquest motiu, les primeres intervencions de gairebé tothom a les dues taules reclamaven la necessitat de repensar allò que es feia a les escoles i els instituts. Canvis en l'enfocament curricular de la matèria (educació emocional a través de l'art, competència artística) i en la metodologia (perspectives globalitzades, projectes de treball, comunitats d'aprenentatge). A mesura que la conversa avançava es van incorporar altres aportacions (Francesc Vidal del Priorat Centre d'Art, Mariló Fernández de LaFundició) que descentraven aquest marc escolar i apuntaven la necessitat de trobar esclatxes per produir projectes educatius a través de l'art que contestessin les pràctiques educatives més convencionals. Aquestes esclatxes podien obrir-se a partir de repensar la col·laboració entre el centre d'art i els centres educatius, a partir de proposar altres formes de fer junts. Això va propiciar altres intervencions que assenyalaven la importància de fer xarxa i d'aprendre amb altres. La trobada no va donar temps a anar més enllà d'aquesta primera aproximació, però va servir per copsar la complicitat i la sintonia que hi havia entre els assistents i, fins i tot m'atreveria a dir, un cert entusiasme per explorar altres camins.

Reconeixement - NoComercial - SenseObraDerivada (by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.